

18.2.2016

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE

Sähköposti: TaV@eduskunta.fi

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä (E 1/2016 vp)

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

1. Teoston pääviestit

- Verkkosisältöpalveluiden rajat ylittävän saatavuuden (*portability*) parantaminen on kannatettava päämäärä, mutta sitä koskeva asetusero puuttuu voimakkaasti toimialan sopimusvapauteen. Asetuksen suhdetta muuhun lainsäädäntöön on tarkennettava ja sen määritelmiä täsmennettävä.
- Satelliitti- ja kaapelitelevisiotoimintaa koskevan direktiivin uudelleentarkastelu ei ole Suomen markkinoiden ja lainsäädännön näkökulmasta välttämätöntä. Tarvittavat oikeudet verkkojakeluun voidaan jo nyt hankkia sopimuksin. Direktiivin alkupe-
rämaaperiaate ei ole sellaisenaan laajennettavissa internetiin.
- Keskustelu tekijänoikeuden rajoituksista tulee rajoittaa kysymyksiin, joilla on tosiasiallista merkitystä digitaalisessa rajat ylittävässä toiminnassa. Jäsenvaltioiden oma harkintavalta rajoitusten tarpeellisuudesta tulee säilyttää, eikä rajoituksia säätämällä tai laajentamalla tule luoda kilpailuetuja kaupallisille toimijoille.
- Suomalaisia yrityksiä on kannustettava parantamaan kilpailukykyään rajat ylittäville tuotteiden ja palveluiden digitaalisilla markkinoilla. *geoblokkaus* täytyy olla sallittua silloin kuin tarjontaa ei haluta suunnata kotimarkkinoiden ulkopuolelle.
- Tekijänoikeuskorvausten suorittamatta jättämisestä seuraavaan arvonsiirtoon (*transfer of value*) sisältöjen oikeudenhaltijoilta internetin alustapalveluille on puututtava. Alustapalveluiden ei pidä voida vedota sähkökauppadirektiivin vastuuvapauslausekkeisiin silloin, kun ne osallistuvat luovien sisältöjen saattamiseen yleisön saataville.
- Tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa digitaalisilla sisämarkkinoilla tulee tehostaa mm. niin, että yhdessä jäsenvaltiossa annettu kielto määräys voidaan panna täytäntöön myös muissa jäsenmaissa.

18.2.2016

2. Sisältöjen parempi saatavuus koko EU:ssa

Perusmuistion mukaan Suomi tukee yleisellä tasolla komission pyrkimyksiä edistää sisältöjen rajat ylittävää saatavuutta sisämarkkinoilla. Tämän suuntaisia toimia ovat tähän mennessä olleet verkkosisältöpalveluiden siirrettävyyttä koskevan asetusluonnoksen antaminen 9.12.2015 sekä satelliitti- ja kaapelidirektiivin uudistamistarpeita koskeva julkinen konsultaatio syksyllä 2015.

Teoston mielestä verkkosisältöpalveluiden rajat ylittävän saatavuuden (ns. portability) parantaminen on kannatettava päämäärä. Sen sijaan komission valitsema keino, asetuksen antaminen, on suoraviivainen ja radikaali erityisesti pakottavuutensa ja takautuvan vaikutuksensa vuoksi. Puuttuminen toimialan *sopimusvapauteen* on hyvin poikkeuksellinen menettely ja sellaisena sen tulee myös pysyä. Markkinaosapuolten toimintatapojen määrittämisestä ja heidän neuvottelu- ja sopimusvapautensa kaventamisesta ei saa muodostua digitaalisten sisämarkkinoiden uutta ohjauskeinoa. Teosto katsoo myös, että asetuksen suhdetta muuhun lainsäädäntöön, erityisesti vuoden 2014 yhteishallinnointidirektiiviin, on selvennettävä ja että asetuksen määritelmiä, etenkin tilapäisen oleskelun käsitettä, on syytä täsmentää tai vähintään kirjata perusteisiin niiden tulkintaa ohjaavia suuntaviivoja.

Teosto pitää satelliitti- ja kaapelitelevisiotoimintaa koskevan direktiivin uudelleen-tarkastelua hyödyllisenä. Suomen markkinoiden ja lainsäädännön näkökulmasta tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Lähetystoiminnan harjoittajat tarjoavat nykyisin erilaisia palveluita myös internetissä, joita varten ne voivat sopimuksin hankkia tarvitsemansa tekijänoikeudet, kuten suomalaisetkin yhtiöt ovat tehneet. Tämä ei edellytä satelliitti- ja kaapelidirektiivin soveltamista eikä siten ole myöskään tarvetta direktiivin tarkistamiseen lähettäjäyritysten online-palveluiden mahdollistamiseksi. Edelleen lähettämisen suhteen Suomen lainsäädäntö on teknologianeutraali, joten tarvetta direktiivin muutokseen ei tältä osin ole. Satelliitti- ja kaapelidirektiivin tulee jatkossakin perustua sopimusvapauden periaatteelle, mikä sisältää myös teosten käyttäjän vapauden hankkia käyttöoikeuksia vain siinä määrin kuin se on yrityksen toiminnan kannalta *tarpeellista*. Yrityksille ei pidä asettaa velvoitetta hankkia EU:n laajuisia käyttöoikeuksia, mikäli tähän ei ole kaupallista intressiä. Direktiivin satelliittilähtämistä koskeviin määräyksiin sisältyvän *alkuperämaaperiaatteen* kriteerit on aikoinaan määritelty huolellisesti juuri satelliittilähtämisen markkinoita ja niiden erityisolosuhteita silmällä pitäen. Nykyisen alkuperämaaperiaatteen kriteerien mahdollinen uudelleen tarkastelu tulee tehdä harkitusti ja perusteellisen vaikutusarvioinnin jälkeen.

18.2.2016

3. Tekijänoikeuden rajoitusten mukauttaminen digitaaliseen ja rajat ylittävään ympäristöön

Perusmuistion mukaan Suomi suhtautuu myönteisesti tiedonantoon sisältyvien tekijänoikeuden poikkeuksia ja rajoituksia koskevien uudistusten tavoitteisiin. Eurooppalaisissa ratkaisuisa tulisi ensisijaisesti keskittyä toimenpiteisiin, joilla on merkitystä rajat ylittävissä tilanteissa.

Teosto katsoo, että EU-tasoinen keskustelu rajoituksista tulee rajoittaa kysymykseen, joilla on tosiasiallista merkitystä digitaalisessa rajat ylittävässä toiminnassa. Tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artikla sisältää luettelon tekijänoikeuden rajoituksista, joista jäsenvaltioiden on mahdollista säätää kansallisessa lainsäädännössään. Monet niistä ovat luonteeltaan sellaisia, että rajoituksen liittyvä teosten rajat ylittävään tai digitaaliseen käyttöön on vähäinen tai olematon. Ylipäätäänkin on *jäsenvaltioiden* omassa harkinnassa, mitkä rajoituksista ovat tarpeellisia niiden kansallisten sivistyksellisten tai yhteiskunnallisten tarpeiden kannalta, ottaen huomioon jäsenvaltion oma oikeudellinen perinne ja unionin oikeuden toissijaisuusperiaate. Lisäksi rajoitusten hyväksyttävyyden ehtona on niiden merkitys *yleisen edun* kannalta. Tekijänoikeuden rajoituksia säätämällä tai laajentamalla ei tule luoda *kilpailuetuja* kaupallisille toimijoille, kuten erilaisille internetin välittäjille, kaventamalla tekijänoikeuksien lisensioinnin markkinoita.

4. Toimivat tekijänoikeusmarkkinat

Perusmuistion mukaan Suomi painottaa, että EU:n tekijänoikeuspolitiikan tavoitteena tulee olla EU:n kilpailukyyn ja sisämarkkinoiden toimivuuden parantaminen ja tekijänoikeusmarkkinoiden kokonaisvolyymien kasvu niin oikeudenhaltijoiden ja sisältöteollisuuden kuin kuluttajien hyväksi. Suomi pitää myös tarkoituksenmukaisena, että komissio pohtii eri tekijöitä, jotka liittyvät teosten verkkojakelun arvomuodotukseen ja oikeuksien ja vastuiden jakamiseen eri markkinatoimijoiden välillä.

Teosto arvioi, ettei suomalaisten yritysten kilpailukyky eurooppalaisilla verkkosisältömarkkinoilla ole paras mahdollinen. Meiltä puuttuu esimerkiksi ruotsalaisen musiikkipalvelun Spotifyn kaltainen digitaalisen sisältöliiketoiminnan osaaaja, jolla olisi edellytykset kasvaa yleiseurooppalaiseksi toimijaksi. Kansainvälisen kilpailun kiristytessä suomalaisia sisältömarkkinoita perinteisesti suojanneiden tekijöiden, kuten kielen ja vakiintuneiden mediabrändien merkitys tulee heikkenemään. Kotimaisten sisältöjen on entistä selvemmin erottauduttava kansainvälisestä tarjonnasta omilla erityispiirteillä.

18.2.2016

lään ja alan toimijoiden on kehitettävä kilpailukykyisiä digitaalisia palveluja. Suomalaisia yrityksiä on kannustettava ja tuettava niiden pyrkimyksissä hakeutua rajat ylittävälle tuotteiden ja palveluiden markkinoille. Erityisesti on panostettava luovien alojen yrittäjien toimintaedellytyksiin esimerkiksi helpottamalla rahoitusta, järjeistämällä verotusta, lisäämällä ammattimaisuuden astetta sekä edistämällä vientiä. Toisaalta ns. *geoblokkaus* eli maarajoitusten käyttäminen täytyy olla edelleen olla sallittua silloin kuin sisältötarjontaa ei haluta suunnata kotimarkkinoiden ulkopuolelle.

Teoston mielestä merkittävin eurooppalaisten sisältömarkkinoiden kasvua ja innovaatioita hidastava ongelma on ns. arvonsiirto, *transfer of value*. Tämä arveluttava ilmiö suosii kaikkein suurimpia verkkoalustoja, jotka rakentavat toimintansa ja palvelunsa erilaisten sisältöjen, etenkin musiikin ja videoiden, vapaan saatavuuden varaan, mutta eivät maksa tekijänoikeuskorvauksia oikeudenhaltijoille lainkaan tai riittävästi. Tästä aiheutuu arvonsiirtoa, koska luovien sisältöjen arvo jää alustapalveluille sen sijaan, että se palautuisi tekijöille. Alustapalveluiden kokonaismarkkina-arvoksi Euroopassa arvioidaan noin 22 miljardia euroa, mistä keskimäärin 23 % liittyy *suoraan* luovien sisältöjen käyttöön, epäsuorasti vielä enemmän. Alustapalveluiden toiminta on mahdollista siksi, että EU:n sähkökauppadirektiivin vastuuvapauslausekkeet (ns. *safe harbour provisions*) ovat epäselviä. Ne eivät huomioi alustapalveluiden toimien tekijänoikeudellista merkitystä. Tämän seurauksena alustapalvelut väittävät olevansa pelkkiä teknisiä välittäjiä, jotka eivät ole velvollisia maksamaan korvauksia sisällön tekijöille. Vastuuvapauslausekkeiden soveltaminen tällä tavoin ylittää sen, mitä lainsäätäjä on alun perin tarkoittanut. Tämä heikentää markkinoiden tehokkuutta, vääristää kilpailua ja alentaa verkossa olevan luovan sisällön yleistä arvoa.

Arvonsiirtoon tulee puuttua täydentämällä tietoyhteiskuntadirektiiviä niin, että alustapalvelut, jotka osallistuvat luovien sisältöjen saattamiseen yleisön saataville, eivät voi vedota sähkökauppadirektiivin vastuuvapauslausekkeisiin tekijänoikeuksiin liittyvissä toimitissaan.

5. Tehokas ja tasapainoinen valvontajärjestelmä

Perusmuistion mukaan Suomi tukee täytäntöönpanon kohdistamista taloudellisesti merkittäviin tekijänoikeudenrikkomuksiin. Piratismiin torjumiseksi tulisi myös pyrkiä löytämään ratkaisuja, jotka edistävät lisensiointia ja mahdollistavat nykyistä paremmin laillisten palvelujen tarjoamisen kuluttajille.

Teosto katsoo, että tekijänoikeuksien täytäntöönpanoa digitaalisilla sisämarkkinoilla tulee tehostaa mm. niin, että yhdessä jäsenvaltiossa annettu kielto määräs voi-

18.2.2016

daan panna täytäntöön myös muissa jäsenmaissa. Tällä hetkellä oikeudenhaltijoiden on aloitettava oikeusprosessi alusta jokaisessa maassa samaakin palvelua vastaan, kun-kin jäsenmaan kansallisten lakien mukaan. Prosessit ovat pitkiä ja oikeudenkäyntikulut moninkertaistuvat, mikä ei ole tehokasta täytäntöönpanoa.

Helsingissä, helmikuun 18 päivänä 2016

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Riikka Railimo
edunvalvontapäällikkö